

УДК 811.161.2*37
DOI: 10.30970/sls.2024.0.4841

ДВОКОМПОНЕНТНІ ІМЕНА В ІМЕННИКУ ПОЛЯКІВ М. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО КІНЦЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТ.

Ірина ГОЛОТОВА

*Інститут мовознавства
ім. О. О. Потебні НАН України
вул. М. Грушевського, 4, Київ, 01001 (Україна)
ORCID: 0000-0002-6721-1991
e-mail: io.holotova@inmo.org.ua*

У статті проаналізовано чоловічі християнські імена, надані народженням 1991–2019 рр. у польській спільноті м. Хмельницького. Охарактеризовано їхній склад, визначено основні мотиви вибору двокомпонентного імені в середовищі польської спільноти м. Хмельницького. За методикою десятирічних зрізів, якою послуговуються українські ономасти, увесь досліджуваний матеріал поділено на три десятирічних зрізи: 1991–2000; 2001–2010 та 2011–2019 рр. Відповідно до цього, розглянуто двокомпонентні імена і два імена кожного зрізу та усю сукупність чоловічих двокомпонентних імен.

Ключові слова: антропонімія, українська мова, українсько-польські міжмовні зв'язки, ономастика, особове ім'я, двокомпонентне ім'я, два імені, мовна спільнота.

Сучасна українська антропонімія переживає період суттєвих трансформацій, спричинених впливом процесів глобалізації, що зумовлюють зміни у структурі іменника. Наслідком цього є мода на незвичні імена, що запанувала в Україні з початку XXI ст., проникнення до системи українського іменника значної кількості запозичень, насамперед з англійської та інших мов міжнародного спілкування (французької – *Мишель, Николь*, іспанської – *Сабріна, Даніель, Міхаель*), зміна усталених антропонімічних формул та ін. Специфічною рисою, притаманною системі українських імен 1991–2019 рр., є тенденція до називання двокомпонентними іменами, що набула популярності в Україні з 1990-х років. Дослідження двокомпонентних і двох імен, наданих новонародженим з 1991 по 2019 рр. у середовищі польської спільноти м. Хмельницького, відображає актуальні тенденції у системі сучасної української антропонімії й спонукає до вирішення низки практичних проблем, пов'язаних із формуванням іменника національних спільнот України, з принципами функціонування антропонімічних формул та фіксації особових імен в офіційних документах.

У мовознавстві усталилося кілька термінів на позначення двокомпонентного імені. Зокрема, І. Шоля (2017) та Т. Буга (2012) використовують термін “двокомпонентні”, С. Пахомова – “дволексемні” (2012), Л. Белей (2010) та Н. Свистун (2011) – “подвійні імена”. У польській антропонімії на позначення двокомпонентних імен закріпився термін “подвійні імена” (Rzetelska-Feleszko, 2006). У запропонованому дослідженні розмежовуються поняття “двокомпонентне ім'я” та “два імені”, натомість, терміни “двокомпонентне ім'я” й “подвійне ім'я” вживаються як синоніми. Ці терміни розмежовуються за

орфографічною ознакою, тобто способом фіксації цих імен в офіційних документах, у нашому випадку – у свідоцтвах про хрещення народжених у 1991–2019 рр. Згідно з правилами українського правопису, складні імена на зразок *Євген-Петро, Інна-Марія* пишемо з дефісом (Український правопис, 2019, §46). Імена, зафіксовані з дефісом, вважаємо двокомпонентними, імена ж, присвоєні одній особі, зафіксовані без розділових знаків, кваліфікуємо як два імені.

Мета статті – простежити основні мотиви присвоєння двокомпонентних імен та проаналізувати чоловічі двокомпонентні імена, надані новонародженим 1991–2019 рр. у середовищі польської спільноти м. Хмельницького за компонентним складом. Матеріалом дослідження слугували записи у свідоцтвах про хрещення новонароджених 1991–2019 рр. римо-католицької парафії Св. Ганни у м. Хмельницькому.

Активізація уживання двокомпонентних імен розпочинається у 90-ті роки ХХ ст., особливо 1995 р., коли зафіксована найбільша кількість двокомпонентних імен в офіційних документах. Популярність двокомпонентних імен серед новонароджених 1995 р. відзначила також Іванна Шоля, проаналізувавши іменник Ужгорода (2017 с. 40). Як стверджує польська дослідниця Єва Жетельська-Фелешко, звичай надавати подвійні імена був відомий ще у Стародавньому Римі, звідки поширився на народи католицького віровизнання (Rzetelska-Feleszko, 2006, s. 58). На думку С. Пахомової, виникнення подвійних імен може бути наслідком співіснування християнських та язичницьких імен. В епоху раннього християнства язичницькі імена використовувалися поряд із християнськими, різнились лише за сферою вживання: християнські імена були задіяні в офіційній та релігійній сферах, а в побуті надалі функціонували імена язичницькі (Пахомова, 2012, с. 43). За висновком М. Малець, після виходу цих імен з ужитку поширився звичай надавання дітям двох християнських імен (Malec, 2001, s. 52). Звичай надавання подвійних християнських імен існує у Польщі з XIV ст. Найбільшого поширення набув у XVII ст. Як зазначає Є. Жетельська-Фелешко, “у такий спосіб дитині намагалися забезпечити опіку не одного, а двох, а то й трьох святих” (Rzetelska-Feleszko, 2006, s. 34). Подібна традиція існувала серед українців Закарпаття та Лемківщини, які вважали, що дитина з подвійним іменем має більше небесних заступників. Нерідко подвійні імена вказували на високий соціальний статус їхніх носіїв.

У наш час практика надання й документальної фіксації двох імен закріплена в законодавствах України, Польщі та багатьох інших країн. Відповідно до статті 146 Сімейного кодексу України, “дитині може бути надано не більше двох імен, якщо інше не впливає зі звичаю національної меншини, до якої належать батьки” (СКУ, 2002). Утім, на практиці надання більш як двох імен в Україні є неможливим. Подібні приписи діють у Польщі, де традиція надання двох імен є надзвичайно поширеною. Одне з імен є вільним вибором батьків, друге – відображенням релігійної традиції. За рекомендаціями Ради польської мови, дитина може мати не більше двох імен, при цьому чоловіче ім'я не може бути надане як друге для дівчинки, а жіноче – як друге для хлопчика. За традицією, як виняток, дозволене ім'я *Марія* як друге для хлопчика. Два імені новонародженого не повинні повторюватися, дублювати одне одного. Однак був прецедент, за якого батьки звернулися до Ради польської мови з проханням дозволити надати синові ім'я *Ян-Ян* (пол. *Jan-Jan*). У такий спосіб батьки хотіли вшанувати двох найвідоміших польських святих – Яна Хрестителя та Яна Непомука. З огляду на аргументацію батьків, Рада польської мови дала дозвіл надати двокомпонентне ім'я *Ян-Ян* (Rada Języka Polskiego, 1996, s. 32). У католицькій церкві існує обряд миропомазання (пол. *bierzmowanie*), обов'язковий для хлопчиків 16-річного віку.

Неодмінною умовою цього обряду є надання третього імені, яке юнаки обирають собі самі. У такий спосіб кожен пересічний поляк може мати три імені: одне отримане під час народження, друге – під час хрещення, третє – під час миропомазання. При цьому у повсякденному вжитку та в офіційних документах використовують лише одне – перше – ім'я, отримане під час народження.

На зрізі новонароджених у 1991–2000 рр. двокомпонентні імена становлять 29,2%, тобто майже третину всіх чоловічих імен. Найбільший відсоток двокомпонентних імен зафіксовано 1995 р. – 52,4%, найменший – 1998 р. – 4,8%. До основних мотивів вибору двокомпонентних імен належить релігійний. Серед усіх двокомпонентних імен новонароджених 1991–2000 рр. за святцями надано 71,4%, з яких 52,4% становлять імена за католицькими і 19,1% – за православними святцями. До компонентів, обраних за святцями, належать: *Петро* в іменах *Євген-Петро* (1994), *Вадім-Петро* (1995), *Тарас-Петро* (1995); *Павло* в іменах *Вадим-Павло* (1995), *Деніс-Павло* (1996); *Антон / Антоній* в іменах *Сергій-Антоній* (1991), *Руслан-Антон* (1995); *Олександр* в іменах *Владислав-Олександр* (1995), *Артур-Олександр* (1996). Також за святцями було обрано імена *Андрій* у подвійному *Дініс-Андрій* (1995), *Ян* в імені *Артур-Ян* (1995), *Іван* в імені *Віталій-Іван* (1998), *Володимир* в імені *Андрій-Володимир* (1997), *Олексій* в імені *Олексій-Іван* (1996), *Кирило* в імені *Кирило-Золтан* (1994). Водночас імен, у яких обидва компоненти обрані за індивідуальними уподобаннями батьків, лише 19,1%: *Ростислав-Йосип* (1991), *Ігор-Микола* (1995), *Артем-Микола* (1995), *Олег-Богдан* (1997).

Нерідко до складу двокомпонентного імені входять національно марковані імена – на зрізі 1991–2000 рр. таких імен 23,8%. Наявність у складі подвійного імені традиційного українського й національно маркованого компонента свідчить про гібридну ідентичність його носія. Прикладом поєднання української та польської національних традицій у виборі імені слугують імена *Кирило-Золтан* (1994), *Артур-Ян* (1995). Конструювання подвійного імені лише з національно маркованих компонентів трапляється вкрай рідко (4,8%). На зрізі 1991–2000 рр. ім'ям, у якому обидва компоненти національно марковані, є *Альфред-Олек* (1995) – єдине на цьому зрізі подвійне ім'я, один компонент якого обраний на честь батька, а другий – гіпокористична форма *Олек*, польський варіант імені *Олександр*. Доволі часто до складу подвійних імен входять девіантні форми антропонімів, зокрема в іменах *Дініс-Андрій* (1995), *Деніс-Павло* (1996), *Вадім-Петро* (1995).

Серед подвійних імен, наданих новонародженим 1991–2000 рр., найбільш частотними є компоненти *Петро* (14,3%) в іменах *Вадім-Петро*, *Євген-Петро*, *Тарас-Петро*; *Іван* (9,5%) в іменах *Олексій-Іван*, *Віталій-Іван*; *Павло* (9,5%) в іменах *Вадим-Павло*, *Деніс¹-Павло*; *Андрій* (9,5%) в іменах *Дініс-Андрій*, *Андрій-Володимир*; *Олександр* (9,5%) в іменах *Артур-Олександр*, *Владислав-Олександр*; *Деніс* (9,5%) в іменах *Деніс (Деніс)-Павло*, *Деніс (Дініс)-Андрій*; *Вадим/Вадім* (9,5%) в іменах *Вадим-Павло*, *Вадім-Петро*; *Микола* (9,5%) в іменах *Ігор-Микола*, *Артем-Микола*; *Артур* (9,5%) в іменах *Артур-Ян*, *Артур-Олександр*, *Антон / Антоній* (9,5%) в іменах *Сергій-Антоній*, *Руслан-Антон*. Рідкісними у складі подвійних імен є компоненти *Владислав*: *Владислав-Олександр* (1995); *Руслан*: *Руслан-Антон* (1995); *Євген*: *Євген-Петро* (1994); *Ігор*: *Ігор-Микола* (1995); *Артем*: *Артем-Микола* (1995); *Тарас*: *Тарас-Петро* (1995); *Олексій*: *Олексій-Іван* (1996); *Сергій*: *Сергій-Антоній* (1991); *Володимир*: *Андрій-*

¹ Імена *Вадім-Петро*, *Дініс-Андрій* та ін. зафіксовано в девіантному написанні, ми використовуємо оригінальний запис імені (прим. авт.).

Володимир (1997); *Віталій: Віталій-Іван* (1998). До імен, в яких обидва компоненти є рідкісними, належать *Ростислав-Йосип* (1991); *Олег-Богдан* (1997); *Кирило-Золтан* (1994); *Альфред-Олек* (1995).

Надання двох імен на зрізі 1991–2000 рр. трапляється лише раз: *Марк Гассан* (1995). Цікавим для нас є той факт, що одне з імен, наданих як друге – *Гассан*, належить до іноземної традиції й репрезентує національну ідентичність батька, тоді як ім'я *Марк*, надане за католицькими святцями, репрезентує польську і католицьку ідентичність матері. Відповідно, вибір двох імен є свідомою спробою батьків поєднати в імені різні ідентичності або ж використовувати одне з імен у лінгвокультурному просторі матері, а друге – в лінгвокультурному просторі батька.

На зрізі новонароджених 2001–2010 рр. зафіксовано десять двокомпонентних імен, або 13,5% усіх імен, наданих упродовж цього періоду. Серед них сім (70%) імен є власне двокомпонентними, а три (30%) – двома іменами. Найбільше двокомпонентних імен (40%) одержали новонароджені 2008 р., 20% – 2009 р., по 10% – 2004, 2005, 2006 та 2007 рр. Як і на попередньому зрізі, найчастіше такі імена обирають за святцями. У 2001–2010 рр. за святцями обрано 70% двокомпонентних імен, з них 40% за православними і 30% – за католицькими. До імен, обраних за святцями, належать: *Павло* в іменах *Павло-Максим* (2008), *Давід-Павло* (2009); *Іван: Владислав-Іван* (2004); *Андрій: Мирослав-Андрій* (2008); *Володимир: Андрій-Володимир* (2008); *Тадей: Владислав-Тадей* (2006); *Христу: Володимир-Христу* (2007). Ім'я *Володимир-Христу* (2007) є прикладом поєднання релігійної та родинної традицій, оскільки компонент *Володимир* надано на честь батька, а компонент *Христу* – за святцями. Компонент *Христу*, наданий на честь свята Чесного Хреста, є рідкісним явищем в українській антропонімії. Натомість, ім'я *Cristo*, *Chrystus* характерне для іспанської традиції.

Найменування двома іменами у 2001–2010 рр. представлено у трьох випадках: *Йоан Олександр* (2005); *Марат Станіслав* (2009) та *Іван (Арсеній)* (2008). Ім'я *Йоан Олександр* (2005) складається з імен, одне з яких – *Йоан*, надане на честь Папи Йоана Павла II, має виразний релігійний характер. Цілком імовірно, що ім'я *Йоан* використовують лише у конфесійній сфері, тоді як у повсякденному вжитку фігурує ім'я *Олександр*. Ім'я *Марат Станіслав* (2009), що складається з національно маркованого та іноземного компонентів, відображає гібридну ідентичність носія. Імовірно, ім'я *Марат* було обране під впливом тенденції до називання незвичними, екзотичними іменами, яку спостерігаємо в Україні два останніх десятиліття. А вже ім'я *Станіслав* стало хрещеним ім'ям, виразником релігійної та національної ідентичностей носія. Унікальним із погляду орфографії є запис імені *Іван (Арсеній)* (2008). Запис другого компонента в дужках вказує на використання двох цілком різних імен залежно від сфери вживання. У релігійній сфері послуговуються ім'ям *Іван*, яке було надане як хрещене, натомість, у повсякденному вжитку – ім'я *Арсеній*, записане в дужках.

Упродовж 2001–2010 рр. зафіксовано 30% подвійних імен, до складу яких входять національно марковані компоненти, зокрема *Владислав-Тадей* (2006), що є прикладом поєднання польської національної традиції й українських модних тенденцій, наприклад, *Йоан Олександр* (2005) та *Марат Станіслав* (2009). І хоча ім'я *Тадей* представлено в українській традиції називання, у цьому випадку його обрали за католицькими святцями. У польській мові ім'я *Тадей* має форму *Tadeusz*. Під впливом асиміляції, якої зазнає польська спільнота в Україні, поляки м. Хмельницького обирають український варіант імені, навіть якщо знаходять його в католицьких святцях. Ось чому, на нашу думку, ім'я *Тадей* у складі двокомпонентного *Владислав-Тадей* доречно кваліфікувати як ім'я польської традиції називання.

До найбільш частотних компонентів, обраних для конструювання подвійних імен, у 2001–2010 рр. належать: *Павло* (20%): *Павло-Максим* (2008), *Давід-Павло* (2009); *Іван* (20%): *Владислав-Іван* (2004), *Іван (Арсеній)* (2008); *Володимир* (20%): *Володимир-Христу* (2007), *Андрій-Володимир* (2008); *Андрій* (20%): *Андрій-Володимир* (2008), *Мирослав-Андрій* (2008); *Владислав* (20%): *Владислав-Іван* (2004), *Владислав-Тадей* (2006). Імена *Павло* та *Іван* обирають винятково за святцями, *Володимир* – за святцями й на честь батька, *Андрій* – за святцями та індивідуальними вподобаннями; *Владислав* – за вільним вибором. До рідкісних у складі подвійних імен належать такі компоненти: *Давід*: *Давід-Павло* (2009); *Арсеній*: *Іван (Арсеній)* (2008); *Максим*: *Павло-Максим* (2008); *Мирослав*: *Мирослав-Андрій* (2008); *Тадей*: *Владислав-Тадей* (2006); *Христу*: *Володимир-Христу* (2007). До девіантних форм, зафіксованих на цьому зрізі, зараховуємо форму *Давід* замість *Давид* в імені *Давід-Павло* (2009).

У новонароджених з 2011 по 2019 рр. зафіксовано вісім подвійних імен, або 10% усіх імен. Показовим є те, що на цьому зрізі подвійні імена не містять повторюваних компонентів, тобто, кожен компонент ужитий лише один раз і в складі одного імені. Значну кількість подвійних імен було надано у 2012 (25%), 2015 (25%), 2017 (25%), трохи менше – у 2011 (12,5%), 2014 (12,5%) рр. Основним мотивом вибору подвійного імені є релігійний. За святцями надано 62,5% імен, з них 37,5% – за католицькими та 25% – за православними. Так, за релігійною традицією обрано імена *Ігнатій*: *Любомир-Ігнатій* (2017); *Тадей*: *Арсеній-Тадей* (2014); *Микола*: *Ростислав-Микола* (2017); *Войцех*: *Орест-Войцех* (2015); *Ілля*: *Устим-Ілля* (2015). До імен, у яких обидва компоненти є результатом довільного вибору, належать *Матвій-Лука* (2012); *Доменік-Дмитро* (2012).

На зрізі 2011–2019 рр. зафіксовано значну кількість (50%) національно маркованих компонентів у складі подвійних імен. Зокрема, в іменах *Арсеній-Тадей* (2014); *Доменік-Дмитро* (2015); *Орест-Войцех* (2015). Компоненти *Тадей* в імені *Арсеній-Тадей* (2014) та *Войцех* в імені *Орест-Войцех* (2015), крім того, що є національно маркованими, були обрані за католицькими святцями, тобто, вони є виразниками одночасно і національної, і релігійної ідентичностей. Прикладом поєднання української й польської національних традицій є ім'я *Доменік-Дмитро* (2015). Приклад конструювання імені *Доменік-Дмитро* (2015) є особливо цікавим, оскільки в ньому до католицького імені *Доменік (Домінік)* додано його православний аналог – *Дмитро*. У такий спосіб розмежовані хрещене ім'я, що належить до католицької релігійної традиції, та ім'я світське – *Дмитро*, яке використовують для повсякденного вжитку. Трапляється, коли на католицьку та польську ідентичності вказує лише факт наявності подвійного імені, самі ж імена належать до православної традиції. Таким є ім'я *Матвій-Лука* (2012), утворене з компонентів, традиційних для українського антропонімікону. Водночас сам факт створення подвійного імені свідчить про зв'язок його носія з польською (католицькою) традицією.

Надання двох імен новонародженим 2011–2019 рр. представлено лише одним випадком. Складне ім'я *Тимур (Тімур) Августин* (2011), подібно до вже аналізованого *Марат Станіслав* (2009), сконструйоване з компонентів *Тимур*, що є відгомонам модних тенденцій в українській антропонімії й *Августин* – хрещене ім'я, яке вказує на релігійну належність і національну ідентичність носія. Показово, що імена *Марат* і *Тимур* не належать до традиційних ані в українській, ані в польській антропонімії – вони є запозиченнями з тюркських мов. В умовах глобалізації ці імена набули поширення в українському мовному просторі. Під час вибору хрещеного імені батьки не

шукали католицьких аналогів цих імен, а обрали інше, цілком довільне ім'я, не споріднене з першим іменем. До того ж, вибір хрещеного імені здійснено із польського (католицького), а не українського іменного репертуару, що свідчить про намагання зберегти польську (католицьку) ідентичність у виборі імені іноземної традиції.

У 1991–2019 рр. у середовищі поляків м. Хмельницького було присвоєно 39 подвійних чоловічих імен, що становить 28,3% усіх імен, наданих новонародженим. З них 34 (87,2%) є двокомпонентними, а 5 (12,8%) – двома іменами. Найбільше двокомпонентних імен – 28,2% – одержали новонароджені у 1995 р. Значною є кількість подвійних імен у 2008 р. – 10,3%. Відсоток двокомпонентних імен за всі аналізовані роки коливається в межах 2,6 – 5,1%. Основним мотивом надання двокомпонентного імені є релігійний. Упродовж 1991–2019 рр. за святцями обрали 76,9% двокомпонентних імен, з яких 51,3% – за католицьким та 25,6% – за православним календарями. Лише за святцями обирали компоненти *Павло* в іменах *Вадим-Павло* (1995), *Деніс-Павло* (1996), *Павло-Максим* (2008), *Давід-Павло* (2009); *Петро* в іменах *Євген-Петро* (1994), *Тарас-Петро* (1995), *Вадім-Петро* (1995); *Антон / Антоній* в іменах *Сергій-Антоній* (1991), *Руслан-Антон* (1995); *Тадей* в іменах *Владислав-Тадей* (2006), *Арсеній-Тадей* (2014); *Олексій* в імені *Олексій-Іван* (1996); *Ігнатій* в імені *Любомир-Ігнатій* (2017); *Войцех* в імені *Орест-Войцех* (2015) та *Ілля* в імені *Устим-Ілля* (2015). Переважно за святцями, але й за індивідуальними вподобаннями обирають імена *Андрій*, *Олександр*, *Іван*, *Ян*, *Микола* та *Володимир*. Наприклад, ім'я *Андрій* як компонент подвійного імені було надане за святцями у двох із трьох фіксацій – в іменах *Дініс-Андрій* (1995) та *Мирослав-Андрій* (2008). Лише в одному випадку ім'я *Андрій* надали за індивідуальними вподобаннями – в імені *Андрій-Володимир* (1997). У цьому випадку за святцями було обрано компонент *Володимир*. Подібною є ситуація з іменем *Олександр*, почерпнутим зі святців у двох із трьох фіксацій: *Владислав-Олександр* (1995) та *Артур-Олександр* (1996). Причому в обох випадках ім'я було надане за православними святцями. За індивідуальними вподобаннями ім'я *Олександр* обране один раз – у складі двох імен *Йоан Олександр* (2005), де *Йоан* є іменем хрещеним, що вказує на релігійну належність носія, натомість, *Олександр* – звичне для вживання в українському мовно-культурному просторі. Імена *Іван* та *Ян* також частіше обирають за святцями, ніж за вільним вибором. Зокрема, з чотирьох фіксацій імені *Іван* у складі подвійного його тричі обрано за святцями – в іменах *Віталій-Іван* (1998), *Іван (Арсеній)* (2008), *Владислав-Іван* (2004). За індивідуальними вподобаннями його обрано лише раз – в імені *Олексій-Іван* (1996), але в цьому випадку зі святців узято компонент *Олексій*. Національно маркований компонент *Ян* зафіксований тільки в одному імені – *Артур-Ян* (1995), при цьому керувалися святцями. Ім'я *Микола* представлене у трьох двокомпонентних іменах: *Ігор-Микола* (1995), *Артем-Микола* (1995), *Ростислав-Микола* (2017), його обрано за святцями лише раз – в імені *Ростислав-Микола* (2017). Ім'я *Володимир* у складі двокомпонентного обирають не за індивідуальними вподобаннями, а за релігійною та сімейною традиціями. Зокрема, в імені *Андрій-Володимир* (1997) компонент *Володимир* було обрано за святцями, а в імені *Володимир-Христу* (2007) – на честь батька. Компонент подвійного імені на честь батька у середовищі поляків м. Хмельницького на початку ХХІ ст. обирають надзвичайно рідко. У нашому матеріалі зафіксовано лише два таких випадки: в уже згадуваному імені *Володимир-Христу* (2007) й *Альфред-Олек* (1995). У першому випадку відбулося поєднання родинної та релігійної традицій, оскільки компонент *Христу* було взято зі святців.

До імен, що їх обирають винятково за індивідуальними вподобаннями, належать *Владислав* в іменах *Владислав-Олександр* (1995); *Владислав-Іван* (2004); *Владислав-Тадей* (2006); *Ростислав: Ростислав-Йосип* (1991); *Ростислав-Микола* (2017); *Артур: Артур-Ян* (1995); *Артур-Олександр* (1996); *Денис: Дініс-Андрій* (1995); *Деніс-Павло* (1996); *Вадім: Вадім-Павло* (1995); *Вадім-Петро* (1995); *Арсеній: Іван-Арсеній* (2008); *Арсеній-Тадей* (2014); *Руслан: Руслан-Антон* (1995); *Євген: Євген-Петро* (1994); *Тарас: Тарас-Петро* (1994); *Сергій: Сергій-Антоній* (1991); *Віталій: Віталій-Іван* (1998); *Давід: Давід-Павло* (2009); *Максим: Павло-Максим* (2008); *Мирослав: Мирослав-Андрій* (2008); *Любомир: Любомир-Ігнатій* (2017); *Орест: Орест-Войцех* (2015); *Устим: Устим-Ілля* (2015). Зафіксовані випадки, коли мотиви вибору імені є неясними, тоді обидва імені кваліфікуємо як обрані за індивідуальними вподобаннями. Ці імена позбавлені національної маркованості, але власне факт конструювання подвійного імені вказує на належність носія до католицької традиції. Наприклад: *Ігор-Микола* (1995); *Артем-Микола* (1995); *Ростислав-Йосип* (1991); *Олег-Богдан* (1997); *Матвій-Лука* (2012).

Серед чоловічих імен, якими назвали новонароджених упродовж 1991–2019 рр., фіксуємо сім девіантних форм, що становить 17,9% від усіх двокомпонентних імен. Найчастіше спотворення виникають під впливом українсько-російського контактного білінгвізму, зокрема: *Дініс: Дініс-Андрій* (1995); *Деніс: Деніс-Павло* (1996); *Вадім: Вадім-Петро* (1995); *Давід: Давід-Павло* (2009); *Тімур: Тімур Августин* (2011); *Доменік: Доменік-Дмитро* (2012). Варіант *Доменік* є модифікацією латинського й італійського *Doménico*, він виник унаслідок контактів римо-католицької церкви з духовним центром у Ватикані, через що варіант *Doménico* є звичним для священника. Зафіксовано один гіпокористик *Олек*, що є польською формою імені *Олександр*, у складі подвійного *Альфред-Олек* (1995).

Здійснений аналіз дає підстави для таких висновків. Основним мотивом вибору компонентів подвійних чоловічих імен у 1991–2019 рр. є релігійна традиція. У середовищі поляків м. Хмельницького обирають імена як за католицькими, так і за православними святцями. Трапляються випадки поєднання українського та польського національно маркованого імені. У такий спосіб батьки намагаються досягти компромісу між адаптацією дитини до проживання в українському мовно-культурному просторі та національною ідентичністю. Трапляються також випадки гібридної ідентичності, за якої ім'я польської національної традиції поєднується з іменем іноземних традицій. Це може вказувати на національну ідентичність одного з батьків або бажання батьків дати дитині екзотичне ім'я, що не належить ані до української, ані до польської національних традицій, доповнивши його хрещеним (католицьким) іменем. При цьому поєднання імені української та іноземної (за винятком польської) традицій не зафіксовано жодного разу. Іноді на належність носія до польської національної традиції вказує лише факт надавання двокомпонентного імені, при цьому обидва імені є звичними для українського мовно-культурного простору. Надавання двох імен безпосередньо пов'язане з національною та релігійною ідентичностями. У виборі двох імен одне, зазвичай, є маркером національної або релігійної ідентичності. Також два імені розмежовуються за сферою вживання: одне з імен використовують у релігійному, друге – у повсякденному житті. У практиці надавання двокомпонентних імен зафіксовані девіантні варіанти, що зумовлено головно умовами українсько-російського білінгвізму.

Список посилань

- Белей, Л. О., 2010. *Українські імена колись і тепер*. Київ: Темпора.
- Буга, Т. В., 2012. Динаміка жіночих особових імен (на матеріалі українсько-російського іменника Центральної Донеччини). *Мова*, 18, с. 153–157.
- Мазніченко, Є. І., Македон, В. Є. і Шарабанова, С. В., ред., 2019. *Український правопис*. Київ: Наукова думка.
- Пахомова, С. М., 2012. *Еволюція антропонімних формул у слов'янських мовах*. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші.
- Свистун, Н. О., 2011. *Динаміка антропонімікону м. Тернополя XIX–XX ст.* Тернопіль: Крок.
- Сімейний кодекс України, 2002. *Відомості Верховної Ради України*, 21–22, с. 135. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> [Дата звернення: 15 травня 2024]
- Скрипник, Л. Г. і Дзятківська, Н. П., 2005. *Власні імена людей: словник-довідник*. Київ: Наукова думка.
- Шоля, І. С., 2017. Динаміка багатокomпонентних імен ужгородців (чоловічі імена). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія*, 1, с. 39–43.
- Malec, M., 2001. *Imię w polskiej antroponomii i kulturze*. Kraków : Wydawnictwo naukowe DWN.
- Rada Języka Polskiego, 1996. Zalecenia dla urzędów stanu cywilnego dotyczące nadawania imion dzieciom osób obywatelstwa polskiego i narodowości polskiej. *Komunikaty Komisji Kultury Języka Komitetu Językoznawstwa PAN*, 4, s. 32. Доступно: <https://rjp.pan.pl/zalecenia-dla-urzedow-stanu-cywilnego2> [Дата звернення: 15 травня 2024]
- Rzetelska-Feleszko, E., 2006. *W świecie nazw własnych*. Kraków: Wydawnictwo naukowe DWN.

References

- Beley, L. O., 2010. *Ukrainian names then and now*. Kyiv: Tempora. (In Ukrainian)
- Bugha, T. V., 2012. Dynamics of female names (on the Ukrainian-russian name system of the Central Donetsk region), *Language*, 18, p. 153–157.
- Maznichenko, Ye. I., Makedon, V. Ye., & Sharabanova, S. V., ed., 2019. *Ukrainian spelling*. Kyiv: Naukova dumka. (In Ukrainian)
- Pakhomova, S. M., 2012. *The evolution of the anthroponymy formuls in the Slavic languages*. Uzhhorod: Vydavnytstvo Oleksandry Harkushi (In Ukrainian)
- Svystun, N. O., 2011. *Dynamics of the anthroponymy of Ternopil in the XIX–XX cent.* Ternopil: Krok. (In Ukrainian)
- The Family Code of Ukraine, 2002. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 21–22, p. 135. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> [Accessed 15 May 2024] (In Ukrainian)
- Skrypnyk, L. H., & Dziatkivska, N. P., 2005. *Personal names of people: Dictionary-Handbook*. Kyiv: Naukova dumka. (In Ukrainian)
- Sholia, I. S., 2017. Dynamics of multicomponent male names in Uzhhorod in the 20th century. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series Philology*, 1, pp. 39–43. (In Ukrainian)
- Malec, M., 2001. *Name in the Polish anthroponymy and culture*. Krakow : DWN Scientific Publisher (In Polish)

The Council of the Polish Language, 1996. Recommendations for registry offices regarding naming children of people of Polish citizenship and Polish nationality. *Announcements of the Language Culture Committee of the Linguistics Committee of the Polish Academy of Sciences*, 4, p. 32. Available at: <https://rjp.pan.pl/zalecenia-dla-urzedow-stanu-cywilnego2> [Accessed 15 May 2024] (In Polish)

Rzetelska-Feleszko, E., 2006. *In the world of proper names*. Krakow: DWN Scientific Publisher (In Polish)

THE TWO-COMPONENT NAMES IN THE PERSONAL NAMING SYSTEM OF THE ETHNIC POLES OF KHMELNYTSKYI AT THE END OF XX – THE BEGINNING OF XXI CENTURIES

Iryna HOLOTOVA

*The O. O. Potebnia Institute of Linguistics
of the National Academy of Sciences of Ukraine
4, Hrushevskiyi Str., Kyiv, 01001 (Ukraine)
ORCID: 0000-0002-6721-1991
e-mail: io.holotova@inmo.org.ua*

Abstract

Background: The end of XX–the beginning of XXI centuries is a significantly variable epoch in the development of the contemporary Ukrainian anthroponymy. On the one hand, the system of personal names is actively recruited by the foreign elements and borrowings from other languages. From the other hand, the role of ethnicity highly increases, which can be considered through the returning to active usage the national and traditional names of the ethnic communities. Giving to newborns the two-component names is one of the Polish national tradition, which activated among the ethnic Poles of Ukraine at the end of XX century.

Purpose: The aim of the article is to analyze the two-component male names given to newborns in the 1991–2019 in the Polish national community of Khmelnytskyi, to determine the most and less frequent components and the main motives of the two-component names given in the Polish community of Khmelnytskyi. This paper is the first attempt of researching the two-component male names given to newborns in the 1991–2019 in the Polish community of Khmelnytskyi.

Results: As a result of the current research, the most and the less frequent components of the two-component male names are determined. Based on the method of 10-years chronological sections, the whole research material was divided into three chronological sections: 1991–2000; 2001–2010; 2011–2019 by the date of birth of the carriers of the names. Besides, the main motives of the giving two-component names are explored. The results of the research can be applied for the further studies in the Ukrainian and Polish onomastics and linguistic landscape of the national communities of Ukraine.

Key words: anthroponymy, Ukrainian language, Ukrainian-Polish interlingual relations, onomastics, personal name, two-component name, language community.

Стаття надійшла до редколегії 21.06.24.

Прийнята до друку 27.09.24.

Опублікована 10.12.24.